

S GLAZBOM U ITALIJI

AMBASADORI METKOVIĆA U ORTONI

Gradska glazba Klement Visković najstarije je kulturno društvo u Metkoviću. Samo je Neretvanska knjižnica narodna nekoliko godina starija od nje. Početci djelovanja toga društva padaju u davnu 1886. kada je osnovana Škola za podučavanje glazbara. Svoj prvi nastup izvan Metkovića Glazba je imala 1893. u Dubrovniku, a zadnji nastupi zabilježeni su prije nekoliko dana u Italiji, u gradovima Ortona i Mundimitar.

Na poziv predsjednika Glazbe Vatre Vugdelije i ravnatelja Zvonka Kneževića 30. travnja otisnuo sam se s glazbarima put Italije na uzvratni posjet Gradskoj glazbi Ortona koja je u Metkoviću nastupila na prošloga Svetog Iliju. Na put je krenulo četrdeset glazbara, među kojima je dosta novih članova pristiglih iz Osnovne glazbene škole Metković, pa se prije puta oko autobusa okupilo podosta roditelja. Među instrumentima našlo se mjesta i za stalak za rezanje pršuta i nekoliko kartona kvalitetna vina, za pakete suhih smokava i nekoliko vrsta rakije. Ako su pokojni Tomo, Merdžan i ostale metkovske glazbarske legende to gledali odozgor s nebeskih visina, vjerojatno su bili zadovoljni.

Ipak nije ono što mislite, te izvanglazbene potrepštine bile su namijenjene nečemu drugome.

Na put do Zadra krenuli smo *na vakat* pa smo uz dvije stanke lagano stigli na trajekt Zadar što nas je trebao prevesti do Ancone. Jednostavne carinske formalnosti i već su se naši mladi glazbari razmisljeli po brodu ponašajući se poput mačke kada se nađe u novome prostoru. Iako smo imali rezervirana avio-sjedaća, na kraju u njima nitko nije spavao jer smo palubu više otkrili velik salon u kojem je u dvosjedima i trosjedima bilo dovoljno mjesta za sve nas.

Vrijeme je bilo mirno, gotovo bonaca pa su se mnogi, malo po malo, premjestili na vanjsku krmenu palubu čija

je zavjetrina mamila skupa s izlazećim punim mjesecom. Na kraju se sve pretvorilo u svojevrsan glazbeni *session*; laku noć Zadre, dobro jutro

Tu zbrku dodatno povećava sunce koje nam se nalazi na 'krivoj' strani mora. Nižu se kilometri i uvijek isto: lijevo more, a desno zeleni brjegovi

Topla noć i mirno more, a malo kome se spava. Krmena paluba Zadra do dugo u noć odjekivala je glazbom i pjesmom.

Ancona.

Luka Ancona 1. svibnja, nigdje nikoga. U kapitalističkoj Italiji *Festa del Lavoro* i te kako se poštuje. Nema gužve i za čas smo na autocesti prema Pescari od koje je do Ortone samo dvadesetak kilometara. Zbunjujuća situacija: s jedne strane pogled pada na more, a s druge na *Hrvatsko zagorje*.

s ni pedlja neobrađena prostora. Pšenica, masline, smokve, vinogradi... Sve obrađeno, potkrešano, razvedeno na žicu. Čak ni najmanji vrt nije zapušten.

O Ortoni prosječan Hrvat gotovo ništa ne zna. Grad i luka na zapadnoj obali Jadrana, obali čija dosada traje stotinama kilometara. Pješč-

S GLAZBOM U ITALIJI

ne plaže s pijeskom sličnim onom sa saharskih dina štice – ne su kamenim valobranima. Ortona je jedan od stotina talijanskih gradova formiranih na uzvisinama čije je gradsko područje vrlo kompaktno. Nema periferije, nema Klade, Glibuše, Jerkovca, Potkraja... Na elipsastom području od oko dva kilometra za šesto metara smjestio se grad u pravom urbanom smislu. Sve same zgrade uz relativno uske ulice. Izvan toga je poljoprivreda i na isti način zbijena okolna manja mjesta koja čine općinu Ortona s 23.000 stanovnika.

Na silasku s autoceste čekala nas je Mirjana Volarević,

Ortona je smještena na uzvisini nad morem. Pogled na luku, jednu od rijetkih na zapadnoj obali Jadrana koja može primiti velike brodove.

Pruđanka podrijetlom, koja svoj Prud, Metković i Hrvatsku nosi duboko u srcu i koja se potrudila svojim na raspolaganju biti u svakome trenutku. Mirjana je prošle godine bila ta koja je povezala glazbe iz Ortone i Metkovića. U Ortonu joj je stigla i rodbina – rođaci Ante i Željko te nećak fra Domagoj koji već godinu dana boravi u Rimu na postdiplomskom iz liturgije. Naravno, svi Volarevići – Špirići.

Vozimo se za Mirjanom do našega hotela u turističkom naselju Lido Riccio, nekih 4 km od Ortone. Hotel nije baš čemu, ali ne radi se o samitu G7 nego o druženju dviju gradskih glazba. Mojmir i ja, kao budući cimeri, ulazimo u sobu. Čisto je, ima i balkon, samo što su vanjska vrata svezana nekakvom žicom da se

ne bi otvorila. Tu je i kupaonica: školjka, umivaonik, a gdje je tuš kada? Nema je, samo iz zida viri cijev s tušem pa voda pada po cijeloj kupaonici. Uza zid stoji prislonjen držak s gumenim brisačem kojim se voda nakon tuširanja tjera prema otvoru na podu.

Spuštamo se u restoran na ručak. *Spiza* nije usporediva s našom, ali ljubazno osoblje, mahom studentice talijansko-ga koje su na praksu stigle iz Rige, glavnoga grada Litve, uvelike kompenziraju uočene nedostatke.

Sveti Toma Apostol zaštitnik je Ortone. Zanimljivo je da ga Ortonezi proslavljaju

dva puta. Prvi put za prvoga vikenda u svibnju kao svjetovni praznik, a drugi put 3. srpnja kao crkveni blagdan. Poslije ručka, točno u zakazano vrijeme, naši glazbari postrojili su se u središtu Ortone spremni osvjetlati obraz

Glazba postrojena prije mimohoda u Ortoni. Mlada trubačka linija u dobrim je rukama. Bokove im čuvaju Rebac i Bagur.

Konačno se kreće, ali ne za dugo. Do polaska povorke proći će još barem tri kvarta od ure. Ja zastoj koristim da pronađem dobro mjesto za fotografiranje u čemu mi pomaže jedan domaći glazbar.

svome Metkoviću mada nitko od nas, zapravo, nije znao što će se događati pa nam se sve činilo konfuznim. Pođi ovamo, stoji tu, počni svirati, ne, ne, ne još... Tek kasnije smo shvatili da se radi o ogromnoj povorci koju je teško kontrolirati. Put kojim povorka prolazi gradskim ulicama dugačak je oko dva kilometra, a vrijeme potrebno za to je oko sat i pol jer povorka svako malo zastane da bi sudionici izveli svoj dio programa. Nismo znali ni da povorci prethodi ceremonija predaje ključeva škrinje u kojoj se čuvaju relikvije sv. Tome.

Smjestio sam se na jednoj uzvisini s koje sam mogao načiniti dobre fotografije. Čekanje se odužilo, iz daljine se čuju bubnjevi i fanfare, ali ništa se ne kreće. Napokon dva

policajca na motociklima ulaze u ulicu, a za njima Kristina i Piko u neretvanskoj narodnoj nošnji. Kristina nosi natpis Gradska glazba Metković – Croatia, a Piko zastavu Metkovića. Za njima kreću naši glazbari u novim plavo-sivim odorama, prvi put odjevenim za tu prigodu. Povorka se polako kreće pa stane. I sve tako, nikako da mi se primaknu. Iza naše glazbe vidim na desetke zastava sličnih onima u našim procesijama na Tijelovo i Veliki petak.

Naši napokon prolaze i tek tada, otprilike, shvaćam o čemu se radi. Velika povorka, koja u čast svetoga Tome prolazi ulicama Ortone, sastojala se od pedesetak skupina. Činili su je svi mogući predstavnici gradskih, pokrajinskih, regionalnih i državnih služba i vlasti te predstavnici svih naselja općine Ortona, susjednih gradova i sl. Javni djelatnici su odjenuli svoje službene odore i odijela, a ostali renesansne kostime. Nižu se preda mnom sve vrste policije, vatrogasci, Crveni križ, Hitna pomoć, šumari, sve što djeluje na području Ortone. Svi ozbiljnih lica hodaju odmjerenim korakom, ponosni na službu koju obavljaju. Pokušavam zamisliti takvo što u Metkoviću. Nemoguće! Barem ne još tko zna koliko godina kada naš zajednički interes ne stane iznad

S GLAZBOM U ITALIJI

političkih podjela. U Ortoni nema šanse da bi koja javna služba bojkotirala sudjelovanje u povorci.

Bubnjevi i fanfare. Neopisiva buka. Približava mi se niz skupina odjevenih u odjeću sličnu renesansnim zabavljačima koji su svoj komad kruha zarađivali po talijanskim trgovima. Sve je šareno, ali dostojanstveno. Većina skupina sastoji se od puhača u fanfare, udarača u bubnjeve i zastavonoša koji svojim zastavama izvode nevjerojatne akrobacije. Tu družinu slijedi dvorska svita, mahom dama u renesansnim nošnjama. Svaki kvart u Ortoni daje po jednu svoju pratilju koja se bira javnim natječajem. Djevojke su lijepe, ali to nije presudno. Morale su se tijekom godine u nečem iskazati: sportu, učenju i sl. Između njih izabere se jedna koja će nositi ključeve škrinje s relikvijama sv. Tome. Ostale su pratnja. Poslije *dvorskih dama* idu renesansni plemići u viteškim odorama, oružnici, križari... Središnja figura povorke je Margarita Austrijska koju svake godine predstavlja neka nacionalno poznata oso-

ba. Taj put bila je to jedna voditeljica s televizije RAI. Iza Margarite, s lentom nacionalnih boja na prsima, stupa *sindaco* – gradonačelnik Ortone. Ovdje se odmah sjetim pokojnoga Tuđmana koji se s crveno-bijelo-plavom lentom znao pokazati u nekim prigodama i kako je tada većina medija dizala glas proglašavajući to nacionalističkom ili diktatorskom gestom. U Italiji to nije nacionalizam nego patriotizam. Uz gradonačelnika stupa zgodna dama koja na *kušinu* nosi ključeve škrinje u kojoj se čuvaju moći sv. Tome. Ti ključevi pohranjeni su kod svjetovnih vlasti, a tom se prigodom u katedrali sv. Tome predaju biskupu koji škrinju otključava i svi vjernici koji se tada tamo zateknu dobivaju oprost od grijeha.

Pođi-stani povorka oteгла se pa sam imao vremena preseliti se na njezino odredište na kraju (točnije, na početku) glavne ulice u Ortoni. Ljubazni domaćini osigurali su mi mjesto na samoj pozornici na koju su mogli samo izabrani. Već iz daleka prepoznao sam zvuk naših plavo-sivih. Ubrzo

Metkovsko izaslanstvo u svečanoj povorci kretalo se zajedno s domaćinima. U sredini je naša domaćica Mirjana Volarević.

se pojavila zastava Metkovića, a za njom Zvonko sa svojom discipliniranom bandom (Talijani za limenu glazbu kažu banda). U glavnoj ulici, okruženoj visokim zgradama, zvuk nije mogao do umnožiti se pa je dojam bio izvrstan. Skočio sam s pozornice i umiješao se među narod pokušavajući sa svojim R1 uhvatiti zanimljive detalje koje možete vidjeti na ovim stranicama.

Dernek na Svetoga Iliju u Metkoviću i *dernek* na Sv. Tomu u Ortoni ne razlikuju se puno. Sve je puno štandova na kojima se prodaje sve i svašta. Ipak, ima jedna bitna razlika. Nigdje janjetine s ražnja. Zato je tu na desetke kioska na kojima piše *Porchetta*, što će reći pečena svinjetina. Na jednome je i dodatno istaknuto *Porchetta di San Gabriele* što prevedeno na naše prilike vjerojatno znači

Za oko dva kilometra povorci je trebalo sat i pol pri prosječnoj brzini od oko 40 cm u sekundi. Još dvjesto metara ostalo je do katedrale.

Povorka je završila pred katedralom, a ja u općem metežu pokušavam pronaći naše. Srećom, tu je mobitel. Jesam u *roamingu*, ali što se može.

paška janjetina ili *drniški pršut* (pade mi na pamet i lokalna usporedba iz legendarne Dankine konobe – *čatrnja Đikina*). Ali, nije to svinjetina kao naša.

S GLAZBOM U ITALIJI

Talijani iz odojka prije pečenja izvade sve kosti, jedino ostane glava. Za tri eura može se tako dobiti ukusan sendvič od pečene svinjetine oplemenjene s meni nepoznatim začinom. To je prihvatljivo, ali isto tako za tri eura nude vam porciju prženih krumpirića volumena četvrtine kubnog decimetra, da ne spominjem porciju pod ljudskom pečenog kikirikija koja stoji pet eura. Pa sad ti budi pametan.

Oko kioska s pečenom svinjetinom uvijek je red, baš kao i kod nas na Svetoga Iliju na šetalištu uz Neretvu.

Nakon povorke glazbari su dobili slobodno do početka koncerta zakazanog te večeri u ortonskom kazalištu. Mladarija se razmijela glavnom ulicom, a mi stariji uhvatili smo desetak stolica ispred jedne slastičarne. Je li tako samo na Svetoga Tomu ne znam, ali konobarica nije prigovarala što sjedimo za stolovima nje-

zine slastičarne i jedemo svinjetinu kupljenu na obližnjem štandu. Kada sam ja stigao s famoznim kikirikijem, nered je bio potpun.

Stupanjem na kazališni trg uočio sam još jednu poveznicu između naša dva grada. Mi imamo Kino *Pobjedu* koje ne radi, a Ortona Teatro *Vittoria* koje radi, ali je i ono donedavno desetljeće i pol bilo zatvoreno. Kazališna zgrada izgrađena je 1929., a prije pet

godina temeljito je obnovljena. Prije koncerta upoznajemo fra Petra Milanovića koji je u Ortonu potegao iz nedalekog Mundimitra u kojem žive Moliški Hrvati. Raspituje se o našim sutrašnjim obvezama. U planu je nekakav izlet koji mi, na fra Petrov prijedlog, radošno mijenjamo za posjet Mundimitru gdje je on župnik.

Teatro *Vittoria* u Ortoni samo imenom podsjeća na naše Kino *Pobjeda*.

Maestro Zvonko Knežević ravna orkestrima prigodom sviranja talijanske himne.

Ulazimo u kazalište. Prostor je ugodan i nadasve akustičan. Unutrašnjošću podsjeća na malu operu, ispod pozornice ukopan je prostor za orkestar. Parter prima stotinjak gledatelja, ali u tri reda loža može stati još tri puta toliko pa moj prvi dojam kako je metkovsko kazalište puno veće nije bio točan.

Početak koncerta pripao je Glazbi iz Ortone. Ne razumijem se dovoljno, ali Zvonko mi kasnije reče da su vrlo kvalitetni, samo malo staromodna repertoara. Na kraju njihove svirke iznenađenje. Ulaze naši, razmještaju se među Talijane po pozornici (A di ćemo sjest? – dovikuje Ante) i zajedno odsviraju jed-

Bis, pljesak i cvijeće na kraju koncerta naše glazbe u Kazalištu *Vittoria*.

S GLAZBOM U ITALIJI

nu stvar. Toliko glazbara na jednome mjestu zaista zvuči moćno, bez obzira na moguće pogrješke jer je svaka glazba to vježbala zasebno. I tada slijedi nešto čime su obje glazbe pridobile publiku. Meštar iz Ortone zajedničkim orkestrom dirigira *Lijepu našu*, a nakon toga palicu preuzima meštar Zvonko dirigirajući *Il Canto degli Italiani* iz polovice 19. st. koja je službenom himnom postala 1946. Sljedeći sat i nešto vremena pozornicom suvereno vlada metkovska glazba koja u drugom dijelu obradom suvremenih kompozicija publiku diže na noge. Kada vam publika iza 23 sata na kraju koncerta traži bis, to znači da ste bili dobri.

Puno je sati pa smo zakasnilo na večeru, ali zato u blizini našeg hotela radi jedan kiosk brze hrane. Nas osvaja *döner kebab* kao što je u kratkom vremenu osvojio i Europu. Turci su stali pred Bečom, ali je zato Turčin Mahmut Aygun na osvajanje krenuo iz Berlina kada je 1971. u svojoj radnji ponudio *kebab* kakvog danas znamo.

San Tommaso apostolo slavi se tri dana - u subotu, nedjelju i ponedjeljak. Naravno, kako sam spomenuo, još jednom u srpnju kada je službeni crkveni blagdan. U nedjelju ujutro naši su u programu imali još jedan defile. Ovaj put radilo se

o procesiji koja ulicama Ortone kreće od jedne crkve do katedrale sv. Tome. Za razliku od jučerašnjeg spektakla, a Talijani su u tome majstori, u povorci s plodovima svoga rada sudjeluju obični ljudi odjeveni u narodne nošnje. Naša glazba ponovno prethodi. Za njom kreću ribari s rakovima, školjkama i ribama položenim na led, ratari s proizvodima sa svojih polja itd. Tu su djeca iz vrtića, izviđači, žene koje nose svoj teret na glavi (u Metkoviću prije pola stoljeća to nije bila neuobičajena scena)...

Predsjednik GG Klement Visković Vatroslav Vugdelija predaje maketu neretvanske lađe predsjedniku ortonske glazbe g. Francu Ranalliju.

Vraćamo se u hotel na ručak. *Primo piatto*, prvi put nešto jedemo s guštom, ako isključimo *kebabe* i kasnije izvanredne *picete* koje su nam ponudili naši Moližani, ali o tome u sljedećem broju.

Iz Molisea smo se morali vratiti na vrijeme jer je te nedjeljne večeri bila dogovorena zajednička večera s talijanskim glazbarima tijekom koje su održani prigodni govori i razmijenjeni darovi. Kako to priliči druženju dviju glazba, svirke i pjesme nije nedostajalo.

Ponedjeljak je ujutro. Kao i ostali mučim se na dva *beškotića* namazati malo maslaca i pekmeza. Ne ide jer se *beškot* pri najmanjem pritisku raspadne. Plan za ponedjeljak je jasan: idemo u grad, posjetit

se sastati s gradonačelnikom Ortone, raznim gospodarstvenicima i vlasnicima turističkih agencija. Čim smo sišli s autobusa, plan se raspnuo kao mjehur od sapunice. Otpada zajednički posjet muzeju, glazba ide svojim putem, a mi do gradske dvorane kakva bi i nama u Metkoviću dobro došla. Radi se o prilično velikoj dvorani opremljenoj multimedijском opremom i sa stotinjak stolica. Ja pripremam prezentaciju Metkovića i doline Neretve na kojoj je uz gradonačelnika Fratina bio i predstavnik regije Abruzzo. Gradonačelnik u svome obraćanju ističe da je njima u Italiji jasno da se biznis mora širiti na drugu stranu Jadrana i tu u Metkoviću vidi dobra partnera. Zainteresirani su i vlasnici turističkih agencija koje Metković zanima ponajviše zbog blizine Međugorju. I dok se na jednoj strani dvorane vode razgovori o biznisu, na drugoj Bagur i Rebac utegnuli pršut u stalak, vade suhe smokve, rakije, vino... Nakon što je zamjenik metkovskog gradonačelnika Mato Mustapić g. Fratinu prenio pozdrave iz Metkovića i predao prigodne darove svi su krenuli put stolova s pršutom. Uto se vraća i glazba, kažu da im je defilea dosta za godinu dana.

Ortonski ribari u tradicionalnoj nošnji. Pade mi na pamet kako bi se u ovu povorku izvrsno uklopila vidonjska skupina *Seljačka buna*.

Zamjenik gradonačelnika Grada Metkovića Mato Mustapić i gradonačelnik Ortone Nicola Fratino. Fratino je istaknuo da Ortona traži partnera s druge strane Jadrana te da će jedan od njih sigurno biti Metković.

S GLAZBOM U ITALIJI

S GLAZBOM U ITALIJI

Nakon ručka u hotelu, koji su mnogi preskočili jer su se u Ortoni opskrbili *kebabima*, vrijeme je za pakiranje. Auto-bus kreće u 16 sati jer trajekt u Anconi neće čekati. Ponovno isti prizor, samo što je sada *Zagorje* s lijeve, a more s desne strane. Još jednom uživamo u pogledu na obrađena polja, ali ima to svoju cijenu. Rijeke su im katastrofa. Ni jednom nismo vidjeli neku kojom teče prozirna čista voda.

Trajekt *Split 1700* dosta je manji od *Zadra* i pomalo klastrofobičan jer su mu palube jako niske. Brod je pun Talijana koji idu u Međugorje. Istovremeno (kako sam pročitao ovih dana) Jadrolinija namjerala ukinuti izvansezonske

pušačima taj je brod u nečemu, ipak, bio bolji. Kako plovi pod panamskom zastavom na nje-mu ne vrijedi hrvatski zakon o pušenju, a i *Free Shop* mu je znatno jeftiniji. U restoranu je jedan dio gdje je pušenje dopušteno iako je od ostatka odijeljen samo cvjetnim aranžmanima.

Nakon *sto godina* suhe *pašte* i *kebaba* zaželio sam se juhe. U restoranu prilazim mladoj konobarici i pitam je imaju li juhu. Gleda me zbunjeno i shvaćam da nije naša. – *Have you a soup?* – *Yes* – odgovara mi. – *What kind?* – i tu je pukao komunikacijski kanal. Uskače naša cura i s izrazitim dalmatinskim naglaskom objašnjava mi da je nje-

Pred recepcijom *Splita 1700*. Neki su mrtvi umorni, a neki se još ne daju. *Stara dama* polako se vuče k Splitu ne mareći za valove i to što je pretječu brži brodovi. U Split će kasniti sat i pol.

linije prema Italiji jer nema dovoljno putnika pa ni *Zadar*, puno bolji brod od ovoga na kojem jesmo, više neće u Anconu. Voda na mlin kompaniji *Blue Line* u čijem je vlasništvu *Split 1700* na kojemu rade naši momci i cure, ali i Filipinci, Ukrajinke i tko zna otkud još jeftina radna snaga.

Smješteni smo u kabinama s po četiri ležaja, duboko ispod vodene crte pa mnogi nisu htjeli u njima spavati. Drugi razlog bilo je more koje je cijelu noć valjalo brod. Nama

zina kolegica nova te da ima mjesec dana da nauči hrvatski. Nakon jušne okrjepe izlazim na krmenu palubu koja je puno skromnija od one na *Zadru*. Zvonko i Tomo, kolege sa studija, izvode malu retrospektivu sevdaha koji je u Bosnu stigao sa španjolskim Sefardima. U daljini vidim svjetla pet-šest brodova kako plove put Splita i Zadra. Svi nas pretječu. Oko dva sata ujutro povlačim se u utrobu broda. Bagur i Rebac već snivaju, a i ja ću za koju sekundu.

LO SPETTACOLO

Uz reski zvuk fanfara zaglušujuću buku stvaraju desetine skupina bubnjara među kojima je dosta djevojaka.

Talijanska inačica Robina Hooda i Wilhelma Tella.

Dvije starije cure instinktivno su osjetile da je objektiv fotoaparata uperen u njih. Mlađa time još nije opterećena.

Il Sindaco di Ortona Nicola Fratino bez kompleksa nosi lentu s talijanskom trobojnicom. Izgleda da su kompleksi namijenjeni malim narodima kao što je hrvatski.

S GLAZBOM U ITALIJI

Tko bi od njih mogao biti Romeo, a tko Julija?

Jedna od njih dvije?

Ili ona?

Kada je Ante Glušćević iz talijanskoga Loretta u Metković donio običaj čuvanja Kristova groba tijekom Velikoga tjedna, donio je i jednu povijesnu neutemeljenost. Helebarde, kakve nose naše žudije, nastale su tek u srednjem vijeku, što dokazuje i gornja fotografija. No to ne treba mijenjati jer bi se time izgubila izvornost, ma koliko bila kriva.

BITKA ZA ORTONU

Krvavi Božić 1943. u Ortoni. Katedralu Sv. Tome nakon rata trebalo je u potpunosti obnoviti.

Mali gradić Ortona na zapadnoj obali Jadrana imao je nesreću da se našao na kraju linije *Gustav* koju su Nijemci utvrdili preko cijele Italije očekujući savezničko iskrcavanje. Iako je bila strateški beznačajna, Nijemci su Ortonu jako utvrdili postavljajući bezbroj mina jer je Hitler osobno naredio da Ortona ne smije pasti pa su tamo poslale elitne njemačke postrojbe.

Glavne snage savezničkog napada činili su Kanađani koji su se teškom mukom 20. prosinca 1943. primakli gradu. Tek tada nastao je pravi pakao i za napadače i za branitelje, ali i za stanovništvo Ortone. Kanađani su na grad ispalili 3000 tona topovskih granata, ali sve je bilo uzalud. Trebalo je krenuti u ulične borbe za svaku kuću, točnije za svaki kat. Tada je prvi put primijenjena taktika tzv. mišjih rupa. Zgrada bi se osvajala od tavana do prizemlja kroz rupe u stropovima kroz koje su se ubacivale eksplozivne naprave. Kako su se kuće u ulicama mahom naslanjale jedna na drugu, bušila se rupa do susjedne kuće i tako redom. Nijemci su se grčevito branili pa su obje strane imale strahovite gubitke, a Ortona je 28. prosinca, kada su se Nijemci predali, bila sva u ruševinama te je dobila epitet Mali Staljingrad. Na žalost, pedesetak godina kasnije to isto, i gore, ponovilo se u našem Vukovaru, samo što su dobri i loši momci zamijenili uloge napadača i branitelja. U bitki za Ortonu stradao je i hrvatski brod *Vila Velebita* koji se tamo zatekao na popravku.

Italija je površinom oko 5 i pol puta veća od Hrvatske, ali na tome prostoru živi 13 puta više stanovnika nego u Hrvatskoj. Takozvani BDP po stanovniku iznosi preko 30.000 \$ dok je u Hrvatskoj nešto manji od 16.000 \$. Ta razlika osjeti se i u većini cijena, s tim da kavu na mnogim mjestima koja nisu baš u središtu možete dobiti za 1€. Talijani su, očito, vrlo vrijedni ljudi, što se vidi i na primjeru obrađenih polja. No ima još nešto. Iza talijanske poljoprivrede, kako mi je rekla Mirjana, čvrsto stoji jaka država koja ciljanim mjerama potiče poljoprivredu pazeći da se ničega ne proizvede više nego će se moći prodati.